

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS В СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

(Бабіченко А. Д., асистентка)

Бердянський державний педагогічний університет, м. Бердянськ, Україна

Аналіз сучасних підходів до викладання у закладах вищої освіти у країнах Європейського Союзу та останніх публікацій, переконливо свідчить про актуальність формування у фахівців різних профілів універсальних навичок (soft skills). У Європейському словнику навичок та компетенцій для цього пропонується назва «універсальні компетенції» або «м'які навички (soft skills)». Вони протиставляються жорстким – спеціальним вузькопрофесійним навичкам («hard skills»), оскільки не мають однозначної жорсткої прив'язки до конкретної спеціальності [1, с. 377]. М'які навички часто називають також функціональними компетенціями, а володіння ними – функціональною грамотністю («functional literacy») [4].

Розвиток таких якостей фахівця забезпечить йому гнучкість, можливість удосконалити кваліфікацію та працевлаштуватися в змінних суспільних умовах. Формування універсальних навичок у майбутніх фахівців зі спеціальної освіти є одним із завдань компетентнісного підходу до підготовки сучасних професіоналів. Серед вітчизняних дослідників питанням конкурентоспроможності майбутніх фахівців та розвитку soft skills у здобувачів українських вищих закладів освіти приділяли увагу К. Коваль, Н. Длугунович, О. Казачінер, Ю. Лавриш та ін. На важливості формування м'яких навичок в освітньому процесі наголошували Ю. Дроздова та О. Дубініна. Для дослідження проблемних питань означеної теми значимі результати наукових пошуків закордонних дослідників: Дж. Мітчел, Дж. Пааджанен, Т. Парсонс, К. Рана, М. Роблес тощо. Однак проблема розвитку в освітньому середовищі гнучких навичок у майбутніх фахівців зі спеціальної освіти упродовж періоду навчання розглядалася здебільшого опосередковано. М'які навички, які ще називають ключовими навичками, основними навичками, ключовими компетенціями або навичками працевлаштування – це ті бажані якості, які застосовуються на різних робочих місцях і в різних життєвих ситуаціях – такі риси, як цілісність, спілкування, ввічливість, відповідальність, професіоналізм, гнучкість і робота в команді [2, с. 31].

Основними методами розвитку soft skills вважають: самонавчання – самостійне вивчення інформації про моделі успішної поведінки; пошук зворотнього зв'язку про успішність своєї поведінки в аспекті розвитку конкретного досвіду; навчання на досвіді інших, робота з наставником; фонові тренінги – вправи, розвиваючі певні компетенції; кейс-методи; поєднання навчання та професійної діяльності (дуальна освіта) [3, с. 165]. Опанування здобувачами вищої освіти м'яких навичок відбувається під час спілкування з колегами, викладачами та ін. Набагато ефективніше це може відбуватися за активної участі здобувачів у студентському самоврядуванні, різноманітних творчих гуртках, студіях, товариствах молодих науковців, громадських об'єднаннях тощо [3, с. 166]. Факт володіння гнучкими навичками можна визначити як функціональну грамотність. ЮНЕСКО та Європейська комісія навіть встановили мінімальний рівень такої грамотності [5].

Під час формування та розвитку soft skills в системі професійної підготовки фахівців зі спеціальної освіти, використовують безліч технологій. Умовою прояву індивідуальності здобувача, розкриття його потенціалу є активізація його регуляції, за яких він займає активну позицію щодо використання своїх можливостей. Відомо, що активізація саморегуляції, самоорганізації, всіх видів активності (вольової, моторної, комунікативної, навчальної та ін.) дозволяє йому оптимально розвиватися й реалізуватися. Однак психічний розвиток не зводиться до засвоєння соціального досвіду, і головним тут є творчий початок, заснований на його власній внутрішній активності, властивий кожному суб'єкту. Основою прояву суб'єктності здобувача у позанавчальній громадській діяльності є розвинена соціальна зрілість, сензитивний період формування якої відноситься до підліткового та юнацького віку. Технологія полягає у необмеженому збагаченні змісту освіти, використанні інтегрованих курсів, доступу до інтернету, інтерактивних методів навчання, дистанційної взаємодії. Педагогічна технологія – це спеціальний набір форм, методів, способів, прийомів навчання та виховних засобів, що системно використовуються в освітньому процесі на основі декларованих психолого-педагогічних установок, що призводить до досягнення прогнозованого освітнього результату з допустимою нормою відхилення. В умовах реалізації вимог сьогодення найбільш актуальними, на нашу думку, педагогічними технологіями у навчальній та позанавчальній діяльності є:

- технологія розвитку критичного мислення (дана технологія полягає у розвитку у здобувача аналітичного підходу до будь-якого матеріалу. Ця технологія розрахована не на запам'ятовування матеріалу, а на постановку проблеми та пошук її вирішення);

- технологія проєктної діяльності (під технологією проєктної діяльності розуміється сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють вирішити ту чи іншу проблему в результаті самостійних дій за певним планом для вирішення пошукових, дослідницьких, практичних завдань, які навчаються з обов'язковою презентацією цих результатів);

- здоров'язбережувальна технологія (її метою є забезпечення збереження здоров'я особистості, формування у неї необхідних знань, умінь, навичок здорового способу життя. Здоров'язбережувальні педагогічні технології включають усі аспекти впливу педагога на здоров'я на різних рівнях – інформаційному, психологічному, біоенергетичному);

- технологія проблемного навчання (це створення під час навчальної діяльності проблемних ситуацій та організація активної самостійної діяльності здобувачів з їх вирішення. У результаті відбувається творче оволодіння знаннями, вміннями, навичками, розвиваються розумові здібності);

- ігрова технологія (це досить велика група методів та прийомів організації освітнього процесу у формі різних педагогічних ігор. Гра – це вид діяльності в умовах ситуацій, спрямованих на відтворення та засвоєння суспільного досвіду, в якому складається та вдосконалюється самоврядування поведінкою);

- кейс – технологія (інтерактивна технологія навчання, спрямована на формування у здобувачів знань, умінь, особистісних якостей на основі аналізу та вирішення реальної або змодельованої проблемної ситуації в контексті професійної діяльності, представленої у вигляді кейсу);

– технологія створення предметно-розвивального середовища (розглядається як система умов, що забезпечують всю повноту розвитку діяльності людини та її особистості; включає – обстановку, об'єкти та матеріали різного функціонального значення; дозволяє педагогу вирішувати конкретні освітні завдання, залучаючи учасників до процесу пізнання та засвоєння навичок та умінь, забезпечуючи максимальний психологічний комфорт для кожного);

– технологія навчання у співпраці (співробітництво трактується як ідея спільної розвиваючої діяльності викладача та здобувача. Суть індивідуального підходу в тому, щоб йти не від навчального предмета, а від людини до предмета, йти від тих можливостей, які має індивід, застосовувати психолого-педагогічні діагностики особистості);

– технологія дослідницької діяльності (це методика організації освітнього процесу, що дає здобувачам справжні відомості про об'єкти, процеси та явища, які вони відкривають самостійно (командна, групова робота);

– інформаційно-комунікаційна технологія (ІКТ) (часто використовується як синонім до інформаційних технологій, хоча ІКТ це загальніший термін, який підкреслює роль уніфікованих технологій та інтеграцію телекомунікацій, комп'ютерів, підпрограмного забезпечення, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем, які дозволяють користувачам створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати та змінювати інформацію) [2, с. 33].

Дані технології здатні ефективно розвивати м'які навички майбутніх фахівців зі спеціальної освіти упродовж періоду навчання у закладі вищої освіти як у навчальній, так і в позанавчальній діяльності, як під час оф-лайн, так і он-лайн навчання.

Формування soft skills у майбутніх спеціальних педагогів є одним із завдань компетентнісного підходу під час підготовки сучасних фахівців, адже це необхідність часу, яка обумовлена змінами в суспільному житті та реаліями сьогодення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вольнова Л. М. Соціальна складова професійної компетентності студентів – майбутніх фахівців системи діяльності «людина – людина». *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2010. № 7. С. 376-383.

2. Дроздова Ю. В., Дубініна О. В. Концептуальні підходи до визначення «softskills» у сучасних освітніх та професійних моделях. *Softskills – невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті: тези доповідей* (Київ, 21 лютого 2020 р.). Київ: Київ. нац. торг. - екон. ун-т, 2020. С. 31–34.

3. Коваль К. Розвиток «softskills» у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167.

4. Що таке hard skills і soft skills: як нас оцінює роботодавець. 2021. URL: <https://eduhub.in.ua/news/shcho-takehard-skills-i-soft-skills-yak-nas-ocinyuye-robotodavec>

5. Soft skills: універсальні навички європейського рівня. 2015. URL: <https://studway.com.ua/soft-skills/>